ואם עבר וקִבֵּל מִן הַקָּטָן, לא יחזיר לו, שהרי אינו יודע לשמור על מה שנותנים לו, אלא יַעֲשֶׂה לוֹ סְגוּלָּה [–אוצר] שהוא דבר המתקיים ואינו נאבד, וְאִם מֵת הקטן יַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו כגון אביו או אחיו.

וְכוּלָּן – כל אלו שהוזכרו בברייתא, דהיינו אשה עבד וקטן, שֶׁאָמְרוּ בְּשָׁעַת מִיתָתָן על אותם המעות שהפקידו, 'שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן', יַעֲשֶׂה הנפקד כְּפֵירוּשָׁן – כפי שאמרו לו המפקידים, וְאִם לַאו, כלומר, שאין נראה לנפקד שאכן המעות של אותו פלוני, אלא שהם שייכים לבעל או לאדון או לבעל הבית שהקטן דר אצלו, ונראה לו שמה שאמרו בשעת מיתתן היה מחמת בושה, שלא יוחזקו כגנבים, יַעֲשֶׂה הנפקד פֵּירוּשׁ אחר לְפֵירוּשָׁן, כלומר שלא יחזיר לאותו פלוני, אלא יחזיר לבעל או לאדון או לבעל הבית.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: דְּבִיתְהוּ [–אשתו] דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, כִּי קָא שָׁכְבָה אָמְרָה – בשעת מיתתה אמרה, הָנֵי כִּיפֵי [–עגילים] אלו שברשותי, אינם שלי אלא דְּמַרְתָּא וּבְנֵי בְּרַתָּא – של החכם מרתא, ובני בתו. לאחר מיתתה אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב – בא לפני רב, אָמַר לֵיהּ רב, אִי מְהֵימְנָא לָךְ – אם נאמנת עליך אשתך במה שאמרה שאכן עגילים אלו אינם שלה, ולא גבתה ממך ממון לקנותם, עֲשֵׂה כְּפֵירוּשָׁהּ – כאשר אמרה, והחזירם להם. וְאִי לָא, ואתה חושש שהיא גבתה ממך, עֲשֵׂה פֵּירוּשׁ אחר לְפֵירוּשָׁהּ, כלומר, אתה רשאי ליטול אותם לעצמך.

וְאִיבָּא דְּאָמְרִי, הָכִי אָמַר לֵיהּ – כך פסק לו רב, אִי אֲמִידָא לָךְ – אם אותם שאמרה שהם בעלי העגילים נראים בעניך כאנשים עשירים, שראוים להפקיד עגילים אלו, עֲשֵׂה כְּפֵירוּשָׁהּ, וְאִי לָא, עֲשֵׂה פֵּירוּשׁ אחר לְפֵירוּשָׁהּ, וטול אותם לעצמך.

שנינו בברייתא לעיל: שאם עבר וקבל מִן הַקָּטָן יַעֲשֶׂה לוֹ סְגוּלָּה. מבררת הגמרא: מַאי סְגוּלָּה – מה הוא האוצר שצריך לעשות להם. מבארת הגמרא: רַב חִסְדָּא אָמַר, יקנה לקטן סֵפֶר תּוֹרָה, כדי שיוכל לקרוא בו כל ימיו, והוא פירותיו, והקרן קיימת לעולם. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר יקנה לו דִּיקְלָא [–עץ דקל] דְּאָבַל מִינֵּיהּ תַּמְרֵי – שיאכל ממנו הקטן תמרים, והעץ עצמו ישאר קיים לו.

שנינו במשנה: וְלֹא לָאָב חזקה בְּנִכְסֵי הַבֵּן וְלֹא לַבֵּן חזקה בְּנִכְסֵי הָאָב. הגמרא דנה עד מתי אין להם חזקה: אָמַר רַב יוֹסֵף, אֲפִילּוּ אם האב והבן חָלְקוּ [–נפרדו], ואין הבן סמוך על שולחן האב, ואינו מתעסק בנכסיו, מכל מקום כיון שאינם מקפידים זה על זה, גם אין להם חזקה זה על זה. ואילו רָבָא אָמַר, אם האב והבן חָלְקוּ, לֹא נאמר דין זה, אלא יש להם חזקה זה על זה.

אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדִּפְתִּי, עֲבַד רַב כְּפֵי עוּבְדָא – עשה רב כפי מעשה בדין תורה שבא לפניו, ופסק שבאופן שהאב והבן חָלְקוּ, לֹא נאמר במשנה שאין להם חזקה זה על זה, אלא יש להם חזקה, כְּדעת רָבָא.

הגמרא מביאה ראיה מברייתא: תַּנְיָא נַמִּי הָכִי – שנינו כן בברייתא, בֵּן שֶׁחָלַק וְאִשְׁתּוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה חֲרֵי הֵן כְּשֶׁאָר כָּל אָדָם.

אגב שהתבאר שאין לאב ולבן חזקה זה בנכסי זה, מבארת הגמרא דין אח המתעסק בנכסי הירושה, ויצא שטר על שמו, האם זה שייך לו או לכולם: אִיתְּמַר – נאמר בבית המדרש, אֶחָד מִן הָאַחִין כגון גדול האחין, שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּתוֹךְ הַבַּיִת – מתעסק בנכסים המשותפים שירשו מאביהם, וְהָיוּ אוֹנוֹת – שטרי קניית קרקעות, וּשְׁטָרוֹת של הלוואות יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ – ששמו כתוב בהן, שקנה או הלוה, וְאָמַר שאינם שייכים לירושה, אלא שֶׁלִּי הֵם, שֶׁנִּפְּלוּ לִי בירושה מִבֵּית אַבִּי אִמִּא, ואין לכם חלק בזה, והאחים אינם יודעים אם שלו הם, או מירושת אביהם השייכת גם להם. אָמַר רַב, עָלָיו – על אח זה לְהָבִיא רְאָיָה שמממונו קנה או הלוה, כיון שגם מה שנושא ונותן בנכסים המשותפים נכתב על שמו, אין לתלות שהגיע לו ממון ממקום אחר, ואינו יכול להוציא את הממון מחזקת נכסי האב, עד שיביא ראיה לדבריו. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, עַל הָאַחִין לְהָבִיא רְאָיָה שאינם שלו, כיון שהוא מוחזק בהם, ואם לא הביאו ראיה הרי הם שלו.

שמואל מבאר, שלא בכל אופן סובר רב שהנכסים בחזקת האחים: אָמַר שְׁמוּאֵל, אף שרב סובר שעל האח שהשטרות כתובים על שמו להביא ראיה ששלו הם, מוֹדֶה לִי אַבָּא – רב, שֶׁאִם מֵת האח הזה, ונפלו נכסיו לפני יורשיו, עַל הָאַחִין האחרים לְהָבִיא רְאָיָה שהשטרות אינן שלו, כיון שהיתומים אינם יודעים היכן לחפש את הראיות שיזכו אותם, והשטרות שנכתבו על שם אביהם מוכיחים ששלו היו.

הגמרא מקשה על מה שאמר שמואל שרב מודה לו ביתומים: מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא, כְּלוּם טַעֲנִינַן לְהוּ לְיִתְמֵי מִידֵּי דְּלֹא טָעַן לְהוּ אֲבִיהֶן – וכי טוענים ליתומים טענה שאביהם לא יכול היה לטעון, שהרי אביהם היה צריך להביא ראיה כדי להחזיק בנכסים, וכיצד נעמיד אותם בחזקת יתומים בלי שיביאו ראיה. ומוכיח את דבריו, וְהָא רָבָא אַפֵּיק זוּגָא דְּסַרְבָלָא וְסָפְרָא דְּאַנְדְּתָא מַיְתֵי – והלא רבא הוציא מיתומים מספריים של סורקי בגדים שגוזזים בהם את הסרבלים, וספרי אגדה שירשו מאביהם, בְּלֹא שהביאו בעליהם הראשונים רְאָיָה שרק בהשאלה הגיעו לידי אביהם. ולא העמידם בחזקת היתומים, אף שחזקה מה שתחת ידו של אדם שלו, משום שמדובר בְּדָבָרִים הָעֲשׂוּיִם לְהִשָּׁאֵיל וּלְהַשְׁכִּיר,

---

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר ב', ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

חיילי יחידת הצ. 1331

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת המכתב מט"ז אדר ב' שנכתב בשמם, ורב תודות עבור שימת לבבם להודיעני מקבלת ה"משלוח מנות" לחג הפורים.

תקותי אשר בהיותם בני עמנו, עם ישראל, הנקרא בתורה הק' "עם חכם ונבון", בודאי התבוננו גם בפנימיות דמצוה זו של משלוח מנות איש לרעהו, אשר, כמבואר בדברי חכמינו זכרונם

המשך בעמוד רמז

ומפרשת הגמרא, שהטעם שמה שזה תחת ידו אינו מוכיח ששלו הם, כִּדְשָׁלַח [–כפי ששלח] רַב הוּנָא בַּר אָבִין, שִׁדְּבָרִים של ראובן הָעֲשׂוּיִן [–שרגילים] לְהַשָּׁאִיל וּלְהַשְׁכִּיר אותם, והם ביד שמעון וְאָמַר לְקוֹחִין הֵן בְּיָדִי – קניתים מראובן, אֵינוֹ נֶאֱמָן, אלא תולים ששאל או שכר אותם. הרי שעל אף שהמספריים והספרים ביד היתומים, אין טוענים להם לקוחים הם, כשם שאביהם לא יכול היה לטעון כן, ומדוע אמר שמואל שרב מודה שאם נפלו הנכסים לפני היתומים על האחים להביא ראיה, על אף שאביהם צריך להביא ראיה. ומסקנת הגמרא, קַשְׁיָא מדוע אמר כך שמואל.

הגמרא מפרשת באיזה אופן אמר רב שהאח שעל שמו השטרות צריך להביא ראיה: אָמַר רַב חִסְדָּא, לֹא שָׁנוּ – לא נאמרו דברי רב, שאף שהשטרות על שמו עליו להביא ראיה, אֶלָּא באופן דְּאֵין חֲלוּקִין האחים בנכסיהם כלל, והם שותפים אפילו בְּעֵיפָתָן – בעיסה שאוכלים ממנה, כיון שאין לנו במה לתלות שהגיעו אליו נכסים חוץ מהירושה, אֲבָל אם הם חֲלוּקִים בנכסיהם, אפילו אם רק בְּעֵיפָתָן, אֵימּוֹר – יש לומר שמֵּעֵיפָתוֹ קִימְּין ואכל מעט, ובשאר הכסף קנה קרקעות והלוה לאחרים, ועל האחים להביא ראיה שקנה והלוה מהירושה.

הגמרא מברררת לשיטת רב איזה ראיה על האח להביא שהנכסים שלו: רְאָיָה בְּמַאי – איזה ראיה עליו להביא להוכיח שהקרקע או החוב שלו. רַבָּה אָמַר, רְאָיָה בְּעֵדִים שיעידו שמעיסתו קימץ או ירש מאבי אמו, וממנון זה קנה או הלוה. רַב שֵׁשֶׁת אָמַר, רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְׁטָר על ידי בית דין, וודאי שחקרו שהשטר אמת הוא, והרי הוא כתוב על שמו.

הגמרא מברררת מה ההלכה: אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, הָא – הרי לפנינו רַב, הסובר שעל האח להביא ראיה, וְהָא – והרי לפנינו שְׁמוּאֵל, הסובר שעל האחים להביא ראיה. הָא – הרי לפנינו רַבָּה, הסובר שלרב צריך ראיה בעדים, וְהָא – והרי לפנינו רַב שֵׁשֶׁת, הסובר שצריך ראיה בקיום השטר בבית דין. מַר – אתה רב נחמן, כְּמַאן סָבִירָא לֵיהּ – כמי אתה סובר להלכה.

משיב רב נחמן: אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרבא, אֲנָא מַתְנִיתָא יָדַעְנָא – אני יודע ברייתא, שמפורשת בה ההלכה: דְּתַנְיָא, אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהָיָה נוֹתֵן וְנוֹשֶׂא בְּתוֹךְ הַבַּיִת בנכסי הירושה, וְהָיוּ אוֹנוֹת וּשְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ, וְאָמַר שטרות אלו שֶׁלִּי הֵן, שקניתי והלוויתי מממונות שֶׁנָּפְלוּ לִי מִבֵּית אַבִי אִמָּא, עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה ששלו הן, כשיטת רב. ומוסיפה הברייתא, וְכֵן הָאִשָּׁה האלמנה שֶׁהָיא נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת בנכסי היתומים, וְהָיוּ אוֹנוֹת וּשְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמָהּ, וְאָמְרָה שֶׁלִּי הֵן, מחמת שֶׁנָּפְלוּ לִי בירושה מִבֵּית אַבִי אַבָּא, אוֹ מִבֵּית אַבִי אִמָּא, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה.

שואלת הגמרא: מַאי – מה בא התנא לומר בתיבת 'וכֵן' כשמביא את דין האשה. משיבה הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תאמר, אִשָּׁה זו, כֵּיוָן דְּשַׁכִּיחָא לָהּ מִילְתָא – שכבוד הוא לה שבית דין ממנים אותה אפוטרופוס בנכסי היתומים, וכן דְּאָמְרֵי – שאנשים אומרים בשבחה, קָא טָרְחָא קַמֵּי יַתְמֵי – שטורחת בנכסי היתומים, ולכן לֹא נְזָלָה מַיְתְמֵי, ונאמנת לומר שהממון שקנתה קרקע או הלותה לאחרים, שלה הוא, קָא מַשְׁמַע לָן – משמיענו התנא שאינו כן, אלא הנכסים בחזקת היתומים, ועליה הראיה.

שנינו במשנה (לעיל מב.): כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמַחֲזִיק, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה, וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ וְכוּ', והמחזיק בנכסי הגר, נעל ודגר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה: מקשה הגמרא: אָמַר – אמאי, לֹא הָנֵי דְּאַמְרִינַן – וכי כל הנמנים כאן, לַאו בְּנֵי חֲזָקָה נִינְהוּ – לא על ידי חזקה של נעל גדר פרץ הם קונים, ומה כוונת המשנה 'במה דברים אמורים במחזיק'.

מתרצת הגמרא: חַפּוּרֵי מְחַפְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי – חסר במשנה מילים, וכך יש לשנות בה, כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שצריך חזקת שלש שנים במקום עדים ושטר ראיה, כַּחֲזָקָה שֶׁיֵּשׁ עָמָּהּ טַעֲנָה – שיש טענות נגדה, כְּגוֹן שהמּוֹכֵר שהשדה היתה שלו אוֹמֵר, לֹא מָכַרְתִּי את השדה, וְהִלּוֹקֵחַ שמחזיק עכשיו בשדה אוֹמֵר, לְקָחְתִּי – קניתי אותה, אֲבָל בְּחֲזָקָה שֶׁאֵין עָמָּהּ טַעֲנָה – שאין מערערים נגדה, שאף הבעלים הראשונים מודה, כְּגוֹן נוֹתֵן מַתָּנָה, וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, וְהַמַּחֲזִיק בְּגִנְכֵי הַגֵּר, דִּלְמִקְנֵי בְּעַלְמָא הוּא – שעושה חזקה כדי לקנות את הקרקע, אם נָעַל – עשה מנעול בדלת לנעול בו, או סתם מעט בפתח, וכעת אפשר להיכנס רק בדוחק, או גָּדַר את הקרקע, או פָּרַץ בגדר שסביב הקרקע, אף אם עשה זאת רק כָּל שֶׁהוּא, הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה, וקנה את הקרקע.

הגמרא מביאה ברייתא בענין חזקה זו: תָּנֵי – שנה רַב הוֹשַׁעְיָא ברייתא, שנשנתה בְּתוספתא על מסכת קִדּוּשִׁין דְּבֵי לֵוִי – שסידר לוי, לפרש את מה ששנינו שם (כה.) שקרקע נקנית בחזקה, שאם נָעַל או גָּדַר או פָּרַץ כָּל שֶׁהוּא, בְּפָנָיו – בפני המוכר, הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה, וקנה את הקרקע.

מקשה הגמרא: וכי רק אם עשה זאת בְּפָנָיו של המוכר, אֵין – הוא קונה את הקרקע, אך אם עשה זאת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, לֹא קנה את הקרקע.

מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר – כך כוונת הברייתא לומר, אם החזיק בְּפָנָיו, לֹא צְרִיךְ לְמֵימַר לֵיהּ – לא צריך לומר לקונה 'לֵךְ חֲזֵק וּקְנֵי' – לך תחזיק בקרקע ותקנה אותה, אלא כיון שהתרצו במעות והחזיק בפניו, הרי זו חזקה, שהרי בשתיקתו גילה המוכר דעתו שמרוצה מהחזקה שעשה הלוקח, ולכך אין המוכר יכול לחזור בו, והלוקח חייב לשלם דמי מקחו,

---

המשך מעמוד רמד

לברכה, אחד הטעמים של מצוה זו היא ההדגשה שאף שעמנו "מפוזר ומפורד בין העמים", הרי הוא **עם אחד**, מאוחד באהבה ואחוה **איש לרעהו**, ואין זה ענין של סתם רעיון ורגש, אלא צריך להתבטא במעשה בפועל. שלכן הדיוק במצוה זו שאין יוצאים ידי חובתה במשלוח דברי ברכה ואפילו לא דברי תורה וחכמה, אלא דוקא במשלוח מנות ממש ליהנות מהן מיד הנאת סעודה ממש. ולא עוד אלא ש"מנה" פירושה מנה יפה הראוי להתכבד בה.

ועוד נקודה בזה, כמודגש במגילה, שאפילו גוי כהמן הרשע מכיר בַּמציאות לאמתתה ש**ישנו** עם אחד (אף על פי שהוא) מפוזר ומפורד בין העמים (ואחדותו ויחודו מתבטאים בזה ש)דתיהם שונות מכל עם. ופירוש "דתיהם" (לשון רבים) כאן אינו דת ואמונה שבלב, אלא פשוט מנהגים ונימוסים ואורח חיים בחיי היום-יום במעשה בפועל. ואף אסתר, כשהשתדלה לבטל את הגזרה, לא הכחישה זה, שהרי האמת היא כן.

ובודאי אשר אנשי צה"ל העומדים על הגבולים ושומרים על כל בני ישראל הדרים בארץ ישראל, לא נצרכים להדגשה יתירה בענין יחודו ויעודו של עמנו, והיא שעמדה לנו ולאבותינו בכל דור ודור נגד כל הקמים עלינו.

המשך בעמוד רמח